

Lenskaya gegn Rússlandi

Dómur frá 29. janúar 2009

Mál nr. 28730/03

6. gr. Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi

1. gr. 1. viðauka. Friðhelgi eignarréttar

Endurupptaka máls fyrir dómi. Lögætvar væntingar.

1. Málsatvik

Kærandi, Lyudmila Gennadyevna Lenskaya, er fædd 1955 og býr í Tomsk. Hún er aðstoðarforstjóri Tomsk-sjúkrahússins. Hinn 25. nóvember 2000 kærði hún C, fyrrverandi eiginmann sinn, fyrir líkamsárás. Lagði hún fram áverkavottorð frá Tomsk-sjúkrahúsinu um að hún hefði komið á spítalann sama dag með áverka en hefði ekki heilahristing. Tveimur dögum síðar skoðaði réttarlæknir kæranda. Þar kom fram að kærandi hefði m.a. tvo marbletti á andlitinu. Ekki væri hægt að útiloka að áverkarnir væru tilkomnir á þeim tíma sem kærandi sagðist hafa hlotið þá. Hinn 15. desember 2000 gaf saksóknari í Kirovskiy út ákæru á hendur C. Nokkur þinghöld voru haldin í málinu og meðal annars hlýtt á vitnisburði. C neitaði ásökunum og sagðist ekki hafa hitt kæranda þann dag sem hún hélt því fram að árásin hefði átt sér stað. Hann hefði gíst hjá vinkonu sinni, P. Sonur hans staðfesti að hann hefði eytt öllum deginum með honum áður hann fór að heimsækja P. Tvö vitni sögðu að kærandi hefði sagt þeim að C hefði lamið sig. Eitt vitni, nágranni kæranda, hélt því fram að kærandi hefði reynt að fá tvær manneskjur til að bera ljúgvitni. Hinn 15. júlí 2002 var C sakfelldur fyrir líkamsárás. Var hann meðal annars dæmdur til að greiða kæranda skaðabætur. C áfrýjaði og bar fyrir sig að engin vitni hefðu séð hann ráðast á kæranda né að hann hefði verið með henni. Þvert á móti hefðu tvö vitni veitt honum fjarvistarsönnun. Þá hefði dómari í undirrétti neitað að víkja en lögmaður kæranda hefði verið leiðbeinandi dómars þegar hann skrifaði doktorsritgerð sína. Áfrýjunardómstóll staðfesti niðurstöðuna en lækkaði skaðabæturnar. C óskaði eftir því við forseta héraðsdómstólsins í Tomsk að málið yrði endurupptekið vegna hlutdrægni dómars við undirrétt. Endurskoðunarúrræði þetta byggist á laga- og málsmeðferðaratriðum en ekki vegna þess að upplýsingar um ný málsatvik liggi fyrir. Í nóvember 2002 var kæranda boðið að leggja fram skrifleg andmæli sín vegna endurupptökukröfunnar. Hinn 11. desember 2002 var fyrri dómur felldur úr gildi og C sýknaður. Skaðabótakröfu var jafnframt vísað frá. Kom fram að undirréttur og áfrýjunardómstóll í málinu gegn C hefðu ekki metið sönnunargögn með forsvaranlegum hætti og gefið sér að áverkar kæranda væru af völdum fyrrverandi eiginmanns hennar. Sekt C hefði ekki verið sönnuð og reglan um að maður sé saklaus þar til sekt sé sönnuð var brotin.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi hélt því fram að 6. gr. og 1. gr. 1. viðauka við sáttmálann hefðu verið brotin við það að dómur í refsimálinu gegn C var felldur úr gildi.

Niðurstaða

Um 6. gr.: Dómstóllinn tók fram að túlka yrði 1. mgr. 6. gr. í ljósi formálsorða sáttmálans sem vísuðu m.a. til réttarríkisins. Lagaleg vissa væri eitt af grundvallaratriðum réttarríkis en í því fælist að þegar dómur hefði gengið ætti ekki að draga þá í efa. Af því leiðir að enginn ætti rétt á því að fá mál endurupptekið til þess eins að fá nýtt álit á málinu. Undantekningar frá þessu gætu aðeins átt við þegar efnislegar og knýjandi ástæður réttlættu þær. Endurskoðun æðri dómstóla væri til þess að leiðrétta grundvallarágalla á dómum undirréttar. Því valdi ætti að beita með hliðsjón af því jafnvægi sem þyrfti að ríkja á milli hagsmuna einstaklinga og þeirrar nauðsynjar sem væri á skilvirknu réttarkerfi. Við þetta mat yrði m.a. að líta til þeirra afleiðinga sem endurupptaka og síðari málsmeðferð hefði fyrir kæranda, hvort kærandi hefði sjálfur óskað eftir því, á hvaða grundvelli fyrri dómur væri felldur úr gildi, að hvaða leyti hefði verið fylgt lögum í fyrri málsmeðferð. Við mat á meiriháttar ágalla yrði að hafa í huga að sjónarmið um að sakamálarannsókn hefði verið ófullkomin og einhliða eða að maður

hefði með röngu verið sýknaður gætu ekki, án alvarlegra málsmeðferðarannmarka, misnotkunar valds, alvarlegra ágalla við beitingu efnisákvæða eða annarra þungvægra ástæðna, ein og sér leitt til þess að meiriháttar ágalli væri til staðar.

Dómstóllinn taldi álitaeftirð vera hvort sú ákvörðun að endurupptaka málið og fella eldri dóm úr gildi hefði verið tekin í því skyni leiðrétta meiriháttar ágalla og ef svo væri hvort framkvæmdin hefði verið með þeim hætti að grafið hefði verið undan réttlæti allrar málsmeðferðarinnar. Dómstóllinn leit til þeirra ástæðna sem gefnar hefðu verið fyrir því að taka málið upp og fella fyrri dóm úr gildi. Vísað hefði verið til þess að ekki hefði verið staðfest að líkamsárásin hefði átt sér stað, brotið hefði verið gegn reglunni um að allir ættu að teljast saklausir þar til sekt er sönnuð og að sekt fyrrverandi eiginmanns kæranda hefði ekki verið sönnuð. Hefði hann því verið sýknaður og skaðabótakröfu vísað frá. Taldi dómstóllinn að ástæðurnar væru ekki óskynsamlegar né settar fram af geðþóttá. Dómstóllinn leit til þess að við endurupptökuna hefði verið litið til þess að sönnunargögn hefðu verið metin með óforsvaranlegum hætti þar sem litið var framhjá vitnisburði sem staðfesti fjarvistarsönnun fyrrverandi eiginmanns kæranda, honum hefði verið gert að greiða skaðabætur án þess að sannað hefði verið að hann hefði valdið tjóni og ekki hefðu verið virt efnisleg réttindi hans. Ágallarnir hefðu verið slíkir að réttarhald með þeim gæti ekki talist til réttlátrar málsmeðferðar. Dómstóllinn tók fram að það væri ekki andstætt sáttmálanum að endurupptaka dóma til að leiðrétta réttarspjöll. Dómur þar sem lykilsönnunargögn eru hunsuð getur talist til slíkra réttarspjalla. Dómstóllinn taldi að hefðu ágallar í máli fyrrverandi eiginmanns kæranda verið látnir ótaldir hefðu það verið ágallar sem hefðu veruleg áhrif á réttlæti málsmeðferðarinnar, heilindi og traust til réttarkerfisins. Þá hefði ekki verið hægt að leiðrétta þessa ágalla nema með því að fella dóminn úr gildi. Við þessar aðstæður hefði ekki verið hægt að hafna beiðni fyrrverandi eiginmanns kæranda. Dómstóllinn taldi að dómurinn hefði verið endurupptekinn með það fyrir augum að leiðrétta meiriháttar ágalla. Dómstóllinn benti á mikilvægi þess að reglur um dómskerfið væru ekki svo afdráttarlausar að ekki væri unnt að leiðrétta alvarlega ágalla.

Dómstóllinn leit næst til þess hvort gætt hefði verið að málsmeðferðarvernd 6. gr. sáttmálans við endurupptökuna. Ekkert benti til þess að endurskoðun á málsatvikum og sönnunargögnum væri andstæð 6. gr. sáttmálans. Kærandi fékk fullnægjandi tækifæri til að andmæla. Hún lagði fram ítarlegan skriflegan rökstuðning og hún, og lögmaður hennar, voru viðstödd málsmeðferðina og fluttu mál sitt munnlega. Dómstóllinn tók fram að sjónarmiðum kæranda hefði verið gefið hæfilegt vægi. Ekkert benti til þess að mat á sönnunargögnum hefði verið óréttlátt eða framkvæmt af geðþóttá. Gætt var að vægi réttlætis og hagsmuna af endanlegri niðurstöðu. Dómstóllinn komst einróma að þeirri niðurstöðu að 6. gr. hefði ekki verið brotin.

Um 1. gr. 1. viðauka: Dómstóllinn tók fram að þegar krafa stofnaðist með aðfararhæfum dómi hefðu stofnast lögættar væntingar til þess að sú krafa yrði greidd. Slík krafa væri því eign í skilningi 1. gr. 1. viðauka sáttmálans. Það að fella aðfararhæfan dóm úr gildi fæli í sér afskipti af 1. gr. 1. viðauka. Við slíkt inngrip yrði að gæta að jafnvægi á milli almannahagsmuna og verndar einkaeignarréttar. Skaðabætur þær sem fyrrverandi eiginmaður kæranda var dæmdur til að greiða henni voru skilyrtar við að hann væri sakfelldur fyrir líkamsárás. Krafa kæranda var ekki lengur fyrir hendi eftir að dómurinn hafði verið felldur úr gildi. Í ljósi niðurstöðu dómstólsins um 6. gr. sáttmálans taldi hann að sérstakar aðstæður væru fyrir hendi sem réttlættu að dómurinn væri felldur úr gildi og skaðabótakröfunni vísað frá. Dómstóllinn komst einróma að þeirri niðurstöðu að 1. gr. 1. viðauka hefði ekki verið brotin gagnvart kæranda.